

چشم و چراغ زورخانه و محله

ستارگان پرفروغ آسمان دولاب

- موضوع: شهدای محله
- ویژگی: گذشتن از جان برای دفاع از کشور

اگر سراغ بازشناسی شهیدان محله‌های تهران برویم، در میان انبوه نام‌های تابناک ازجان گذشتگان در راه دفاع از میهن و نیز مبارزان انقلاب، به نام‌هایی برمی‌خوریم که با زاده همین محله دولاب بوده‌اند یا در این محله زندگی کرده‌اند.

قاری قرآن و پهلوان گود زورخانه

«شهید ابراهیم هادی» از شهیدان جاویدالتر جنگ تحمیلی در محله دولاب است. او از همان دوران کودکی اهل ورزش زورخانه‌ای بود و اغلب قبل از رفتن به گود زورخانه قرآن می‌خواند و با همین آیات قرآنی مرشد را همراهی می‌کرد. همچنین از اعضای هیئت جوانان وحدت اسلامی و شاگردان مرحوم علامه «محمدتقی جعفری» بود. بنا به روایت دوستانش، این شهید تا آخرین لحظه در گردان کیمیل به رزمندگان آب می‌رساند، اما خودش لب تشنه به شهادت رسید.

قهرمان ملی دولاب

۱۷ مهر سال ۱۳۰۳ شهید «سیدمجتبی میرلوحی» معروف به نواب صفوی در محله خانی‌آباد و در خانواده‌ای روحانی متولد شد. نواب صفوی بعد از پایان تحصیلاتش از نجف به سرزمین مادری برای مبارزه با طاغوت بازگشت. به دلیل ماهیت مبارزات سیاسی‌اش و تعقیب از سوی مأموران حکومتی بعد از تشکیل جمعیت فداییان اسلام، جای ثابتی برای سکونت نداشت تا اینکه محله دولاب را برای زندگی و نیز به‌عنوان سنگر مبارزات انتخاب کرد. ترور نافرجام «حسین علاء» در دوم آذر سال ۱۳۳۴ بهانه‌ای شد برای دستگیری نواب صفوی.

شاگرد پایه نواب صفوی

شهید «خلیل طهماسبی» از مریدان حلقه شهید نواب صفوی در گروه فداییان اسلام بود. او سال ۱۳۰۲ در تهران به دنیا آمد. او که حرفه‌اش نجاری بود سال ۱۳۲۷ در منزل آیت‌الله تکامل با نواب صفوی آشنا شد. سال ۱۳۲۹ با شرکت در ترور رزم‌آرا، نخست‌وزیر وقت، راه را برای ملی شدن صنعت نفت هموار کرد. او پس از این ترور دستگیر و ۲۰ ماه زندانی شد. او در سال ۱۳۳۴ در ترور نافرجام حسین علاء، نخست‌وزیر همراه نواب صفوی شرکت کرد و ۲۷ دی سال ۱۳۳۷ تیرباران شد و به شهادت رسید.

شاگرد خلف امام خمینی

شهید «آیت‌الله سعیدی» از روحانیون خلاق و خوش‌فکرواز مبارزان سرسخت حکومت پهلوی بود. این شهید در سال‌های ابتدایی حوزوی را در محضر پدر شاگردی کرد و بعد از پایان دوره‌های مقدماتی راهی قم شد تا از محضر درس علمای بزرگی چون سیدحسین بروجردی و آیت‌الله میرزاهاشم آملی و امام خمینی (ره) بهره‌برد. مهم‌ترین فعالیت‌های مبارزاتی آیت‌الله سیدمحمد رضا سعیدی در دوران نهضت اسلامی در مسجد امام موسی بن جعفر (ع) محله دولاب تهران بود.

پهلوان محلی در گود زورخانه دولاب

سکوی حمام که به عکس‌های پهلوانان و شهیدان مزیّن است.

پهلوان‌های دولاب دانست. حاج ابوالقاسم دولابی درباره سبک زندگی پهلوان بازو می‌گوید: «پهلوان محسن بازو کی که لقب محسن پهلوان را بدک می‌کشید پای ثابت مراسم عزاداری اهل بیت (ع) بود و در روزهای محرم، نخل تکیه چال را به دوش می‌کشید. او مثل همه پهلوان‌های نامی تهران دستگیر نیازمندان بود و از انجام کار خیر دریغ نمی‌کرد.»

پهلوان در فرهنگ عامه مردم تهران به عبارتی گفته می‌شد که نه برای تصاحب بازویند پهلوانی که برای دستگیری از نیازمندان وارد گود زورخانه می‌شدند. با این تعریف باید از صاحب حسن قنبر هم که در همه زورخانه‌های کشور صاحب زنگ بود به‌عنوان یکی دیگر از پهلوان‌های دولاب نام برد. حاج حسن به‌عنوان پیشکسوت ورزش باستانی از احترام خاصی بین پهلوان‌های تهرانی برخوردار بود و به هر زورخانه‌ای می‌رفت به‌عنوان میاندار وارد گود می‌شد.

نبرد ۲۰ روز شکار در تاریخ ورزش باستانی ثبت شده است. پهلوان کاظم دولابی در آن مسابقه که قضاوتش برعهده سیدحسن رزاز بود، مغلوب شد و به این ترتیب بازویند پهلوانی را به حریف واگذار کرد. حسین حاج ابوالقاسمی دولابی از اهالی قدیمی دولاب، درباره سلوک پهلوان کاظم دولابی می‌گوید: «آنطور که قدیمی‌ها روایت می‌کنند، مردم حاج کاظم را به واسطه نیرو و مهارتش در کشتی پهلوانی و از همه مهم‌تر به خاطر تلاش‌هایش برای دستگیری از بی‌بضاعتان و حل مشکلات مردم می‌شناختند.»

قدیمی‌های دولاب از محمود غلامی ملقب به «محمود پهلون» به‌عنوان یکی دیگر از عیاران این محله نام می‌برند که دستی در کارهای خیر داشته و چشم و چراغ زورخانه قدیمی دولاب در ضلع شمال میدان سعیدی بوده است. حاج محسن بازو کی را هم باید از نسل آخر

■ موضوع: پهلوانان دولاب و ویژگی: مروجان فرهنگ جوانمردی و دستگیری از نیازمندان

ورزش زورخانه‌ای در فرهنگ اهالی دولاب همواره جایگاه خاصی داشته و پهلوانان خوشنامی در این محله تاریخی می‌زیسته‌اند. حاج کاظم دولابی یکی از نخستین پهلوان‌های دولاب به شمار می‌رود که بارها با پهلوان‌های مشهور ایران مسابقه داده و بازویند پهلوانی پایتخت را هم بر بازو بسته است.

پهلوان کاظم دولابی از عیاران دولاب بود که حد فاصل سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۲۰ از نامدارترین پهلوان‌های پایتخت به حساب می‌آمد و چندبار در مصاف با پهلوان‌های نامی ایران دستش به‌عنوان برنده بالا رفت. حاج کاظم در سال ۱۳۱۹ برای بستن بازویند پهلوانی ایران مقابل پهلوان سیدعلی حق شناس، ملقب به پهلوان سیدعلی رفت که

قصیده وفاق، دوستی و مهرورزی در زمین‌های خاکی

عکس دسته جمعی فوتبالیست‌های دولاب در زمین چهارباغ

عکس یادگاری فوتبالیست‌های دولاب در زمین یخچالی

تا اواخر دهه ۶۰ نام می‌برند. متبحری درباره ویژگی منحصر به فرد زمین یخچالی می‌گوید: «در دولاب زمین‌هایی با دیوارهای کاهگلی داشتیم. داخل این زمین‌ها حفره‌هایی ایجاد می‌کردند تا برف زمستان در آن جمع شود و یخ بزند که اهالی در فصل تابستان از آن استفاده کنند. به این زمین‌ها یخچال می‌گفتند که بعد از ورود یخچال‌های صنعتی، زمین یخچال دولاب هم به زمین فوتبال تبدیل شد.»

زمین یخچالی جولانگاه فوتبالیست‌ها بود، اما اواخر دهه ۶۰ دیوارهای کاهگلی آن فرورفت و تا ورزشگاه شهید سعیدی به جای آن ساخته شد. یکی از مسابقات معروفی که در زمین یخچالی بر پا می‌شد بین بچه‌های تیم و بچه‌هایی بود که پدر داشتند. این مسابقه به حدی معروف بود که از همه جای تهران برای تماشای آن و تشویق بچه‌های تیم به زمین یخچالی یازمین چهارباغ می‌آمدند و عده‌ای برای تیمی که اعضای آن را ایتم تشکیل می‌دادند لباس ورزشی می‌آوردند و این قصیده وفاق، دوستی و مهرورزی در زمین‌های خاکی دولاب بود.

محله ترسیم می‌کنند، شگفت‌انگیز است؛ قریه‌ای بکر و خوش آب‌وهوا با انبوه جوانان علاقه‌مند به ورزش که شور و نشاط را به کوچه و پس‌کوچه‌های دولاب تزریق می‌کردند. متبحری معتقد است هیچ محله‌ای در تهران به اندازه دولاب زمین‌های خاکی خاطره‌ساز نداشته است: «در جغرافیای قدیم دولاب یک زمین شهاب هم داشتیم که با زمین چهارباغ و زمین پروین فاصله زیادی نداشت، اما با گذشت زمان از نقشه دولاب محو شد و امروز فقط از زمین معروف چهارباغ یک زمین معمولی باقی مانده که به نام پیشکسوتان است. زمین خاکی عارف در محدوده خیابان عارف جنوبی هم برای خودش اسم و رسم و اعتبار زیادی داشت و بسیاری از فوتبالیست‌های قدیمی تهران در این زمین فوتبال بازی کرده‌اند. علی پروین مهم‌ترین فوتبالیستی است که از دل زمین خاکی عارف به فوتبال ایران معرفی شد و به کاپیتانی تیم ملی رسید.»

در خاطرات بسیاری از فوتبالیست‌های نامدار قدیمی بارها نام زمین یخچالی مطرح شده و قدیمی‌های دولاب هنوز از آن به‌عنوان یکی از کانون‌های اصلی فوتبال تهران

■ موضوع: زمین‌های خاکی فوتبال دولاب و ویژگی: معرفی فوتبالیست‌های نامدار و محلی برای همبستگی اجتماعی

دولاب از روزگار قدیم زمین‌های خاکی متعددی داشت و رسم بود که جوان‌ها وقتی از کارهای روزمره دست می‌کشیدند به زمین‌های خاکی می‌رفتند و با فوتبال سرگرم می‌شدند. سیدمحمدعلی متبحری که اصالت دولابی دارد درباره مشهورترین زمین‌های خاکی این محله می‌گوید: «زمین استوار که در دست وسط باغ‌های دولاب قرار داشت یکی از کانون‌های اصلی فوتبال در محله بود. موقعیت این زمین به گونه‌ای بود که دورتادور آن را باغ‌های سرسبز احاطه کرده بودند و هنگام برگزاری مسابقات محلی همه مردم برای تشویق تیم‌هایشان به زمین استوار می‌آمدند. یک زمین خاکی هم در محله میانی دولاب بود به نام زمین توحید که بعدها به بوستان جهان‌پناه تبدیل شد و امروز هیچ اثری از آن باقی نمانده است.»